

OCW POST-PROGRAMMA

naslag bij de voorstelling crimp_04 in ocw, podium voor kleinschaligheden, rotterdam

DE ONDRAAGLIJKE LAST VAN HET NUCHTER ZIJN

moskou-petoesjki | een toneelbewerking van het gelijknamige prozagedicht van de russische schrijver venedikt jerofejev | zondagavond 1 mei 2011, aanvang 21 uur

spel, bewerking & regie: paul van soest | vertaling: hans timmerman | geluidstechniek: matthijs keukens | geluidsspoor: daniël peper | vormgeving en licht: arnold schalks

_venedikt vasiljevitsj jerofejev wordt op 24 oktober 1938 als tweede zoon van een spoorwegbeambte in zapolarje in de buurt van moermansk geboren. _een jaar na venedikt's geboorte laat vader vasily de familie in de steek. _venedikt's moeder kan het gezin niet langer onderhouden en brengt haar beide zoons naar een weeshuis in kirovsk.

_in 1946 wordt vader vasily bij één van stalin's zuiveringsacties opgepakt wegens vermeende collaboratie met de Duitsers en de Finnen en naar de goelag gedeporteerd. _de familie wordt in 1954 herenigd als vasily na acht jaar werkkamp amnestie krijgt en naar huis terugkeert.

_ondanks alle tegenspoed is venedikt een voortreffelijke leerling. _hij geeft al vroeg blijk van een uitzonderlijk geheugen, een ongewone belezendheid en grote liefde voor de literatuur. _op zeventienjarige leeftijd schrijft hij zijn eerste werk in dagboekvorm: *zapiski psikhopat* (= aantekeningen van een psychopaat. _in 1955 sluit hij zijn middelbare schoolperiode, ondanks zijn rebelse houding en weigering om oktobrist, pionier of lid van de komsomol te worden, af met een gouden medaille. _hij vertrekt naar moskou om filologie te studeren aan de lomonossov-universiteit. _drie semesters later wordt hij weggestuurd omdat hij de verplichte militaire trainingen niet had bijgewoond.

_in 1960 krijgt jerofejev een stipendium om pedagogie te studeren in vladimir. _na geruime tijd wordt hij vanwege zijn hoofdrol binnen een activistische studentengroepering én het bezit van een bijbel in zijn nachtkastje van het instituut gestuurd.

_tijdens zijn studie in vladimir ontmoet jerofejev valentina zimakova. _de studiegenoten trouwen, maar laten zich kort na de geboorte van hun zoon vadim tichonov in 1966 weer scheiden. _jerofejev houdt een hechte band met vadim en bezoekt hem regelmatig in de woning van valentina in myshlino, in de buurt van petoesjki.

_in orekhovo-zuyevo en kolomna probeert jerofejev zijn studie af te maken, maar ook daar wordt hij verwijderd wegens zogenaamd amoreel gedrag/morele degeneratie, begrippen die in die jaren wel vaker werden gebezigd met betrekking tot activisten en vrijdenkers.

_jerofejev grijpt naar de fles en begint met tussenpozen te zwerven. _in de zestiger en zeventiger jaren leeft hij veelal zonder *propiska* (= identiteitspapieren of vaste verblijfplaats. _hij werkt, vaak onderbetaald, als vakkenvuller in kolomna, als leerling-metselaar en innemer van lege flessen in moskou, als stoker in vladimir, als lid van de boorploeg van een geologisch gezelschap in de oekraïne, als bibliothecaris in bryansk, als wachtmeester van de militie in orekhovo-zuyevo, als telefoonkabellegger in verschillende steden in rusland, litouwen en witrusland en als assistent-laborant bij parasitologische expedities in oezbekistan en karelia. _zijn engagement voor de literatuur wordt er niet minder om. _in die periode schrijft hij meerdere artikelen over de noorse schrijvers knut hamsun en henrik ibsen, die hij aan diverse literaire tijdschriften aanbiedt. _ze worden alle geweigerd.

_begin 1969 verwerkt jerofejev zijn mede door overmatig drankgebruik gekleurde ervaringen uit die tijd in het prozagedicht *moskou-petoesjki*. _de eerste, russischtalige versie verschijnt in 1973 in het Israëlisch tijdschrift ani. _het maakt jerofejev op slag wereldberoemd.

_in 1975 hertrouwt jerofejev met galina jerofejeva, die zich inzet voor het beheer en de aanvankelijk nog clandestiene verspreiding van zijn manuscripten. _sinds zijn naam in het buitenland is gevestigd krijgt hij in de ussr nauwelijks meer iets gepubliceerd. _uit frustratie begint hij Duits te leren om zijn werk in die taal te kunnen uitgeven.

_in 1985 bekeert de van huis uit russisch-orthodoxe schrijver zich uit onvrede over het totalitarisme van de orthodoxie tot de kerk van rome. _hij laat zich in de st. ludovicus, toentertijd de enige nog in bedrijf zijnde rooms-katholieke kerk in moskou, dopen.

_in de laatste jaren van zijn leven lijdt jerofejev aan keelkanker. _hij krijgt een uitnodiging om voor de behandeling van zijn kwaal naar Parijs te komen, maar de sovjetleiding weigert hem een uitreisvisum te geven. _hij overlijdt op 11 mei 1990 in moskou en wordt op het kerkhof van kunzewo begraven. _drie jaar later pleegt zijn tweede echtgenote galina zelfmoord door uit het raam van haar moskou appartement te springen.

MOSKOU-PETOESJKI

_in 1969 circuleert een *samizdat* (= clandestiene editie van *moskou-petoesjki* in literaire kringen van de moskou underground. _de naam jerofejev is op ieders lippen. _de officiële sovjetversie laat nog 20 jaar op zich wachten. _in het begin van 1989 verschijnt een eerste versie van *moskou-petoesjki* in het tijdschrift *trezvost i kultura* (= nuchterheid en

cultuur, mét vele, door de censuur omcirkelde passages. _de min of meer integrale, ongecensureerde versie verschijnt later in 1989 in de almanak *vestj*.

_moskou-petoesjki is het delirisch verslag van de verteller/hoofdpersoon *venja*, die een treinreis maakt van moskou naar petoesjki, een provinciestadje op ongeveer drie uur sporen van de hoofdstad. _de setting voor moskou-petoesjki is de *elektriska*, een boemeltrein die een snoer van boerengaten, pittoreske dorpjes en troosteloze industriesteden aaneenrijgt. _de coupés en balkons vormen het doorgangshuis voor een keur van marginalen: zwartrijders, bedelaars, oorlogsinvaliden en alcoholisten.

*'alle eerlijke mensen van rusland!
_en waarom dronken ze! _ze
dronken omdat ze eerlijk waren!
_omdat ze niet in staat waren het
lot van het volk te verzachten.'*

_de versie van moskou-petoesjki die je vanavond zag is een toneelbewerking van het gelijknamige prozagedicht. _in lyrische/poëtische/humoristische en treurige beschouwingen vertelt de hoofdpersoon over het leven, over zijn leven, over óns leven. _zijn belangrijkste doel in deze theatervoorstelling lijkt de reis naar zijn vrouw en kind in petoesjki te zijn, een schier onmogelijke opgave. _iedere poging verdrinkt in de inhoud van zijn glas. _maar het is ook een reis door de wereld, droevig, diepzinnig en lachwekkend tegelijk.

_moskou-petoesjki is in alle aspecten subversief. _met elke passage zet jerofejev zich af tegen de officieel voorgeschreven receptuur van het sociaal-realisme. _de held van het verhaal is noch positivist, noch brandt hij van revolutionair verlangen om zijn land op te stuwen in de gouden eeuw van het communisme. _de protagonist is een scepticus, een weloverwogen anti-productief element in een maatschappij waarin iedereen opgelegd krijgt wát te geloven en waarin twijfel aan het leven gelijkgesteld wordt aan twijfel aan het sovjetsysteem.

_in 1988 verschijnt *moya malenkaya leniniana*/= mijn kleine leniniade, een verzameling citaten uit de

werken en brieven van lenin, waarin de minder plezierige kanten van de leider van het proletariaat worden belicht.

_gedeelten van jerofejev's dagboeken worden posthuum uitgegeven. _in 1992 publiceert het tijdschrift *theatre* de briefwisseling met zijn zus tamara gushchina. _de werken van venedikt jerofejev zijn in ruim 30 talen vertaald.

ps | jerofejev beweerde in 1972 een roman, getiteld *sjostakovitsj*, te hebben geschreven over de beroemde russische componist. _het manuscript zou, samen met een boodschappennet waarin twee flessen *plonk*/= wijn van slechte kwaliteit, gestolen zijn uit een boemeltrein. _de roman werd nooit gevonden. _in 1994 liet vladislav lyon weten dat hij het manuscript al die tijd in zijn bezit had gehad en dat hij de roman spoedig zou publiceren. _niettemin is er maar een klein stukje van deze aan jerofejev toegeschreven roman gepubliceerd. _kenners beschouwen het als een vervalsing.

_een intrigerend filmpje over jerofejev vind je op youtube, url: <http://youtu.be/riOB29p1DqY>

mockba-pemywku werd door mieke lindenburt in het nederlands vertaald onder de titel *moskou op sterk water* / © 1990 van oorschoot paperback, 151 pagina's, isbn-13: 9789028204867

_de bovenstaande informatie werd uit digitale en analoge bronnen bijeengeharkt en hertaald door arnold schalks.

paul van soest - bekend als komediespeler bij zijn gezelschap *het echt rotterdams theater* - nam een time-out naar solotoneel met de vertelkunst als leidraad. _het is de tweede keer dat hij deze theatermonoloog onder handen neemt. _de eerste keer was in 2005.

site **paul van soest**
<http://www.merde.nl>

site **het echt rotterdams theater**
<http://www.hetecht.nl/>

moskou-petoesjki, take 2 wordt op vrijdag 6 mei nog in rotterdam

gespeeld in theater walhalla /www.theaterwalhalla.nl en op donderdag 12, vrijdag 13 en zondag 15 mei in theater branoul in den haag / www.branoul.nl

moskou-petoesjki, take 2 is de vierde voorstelling in de crimpp-reeks en tevens het laatste evenement in ocw voor het zomerreces. _de reeks wordt in het najaar van 2011 voortgezet. _ik hou je door middel van e-mail op de hoogte. _graag tot na de zomervakantie.

ocw profiel | _ocw is een ongesubsidieerd rotterdams podium voor kleinschaligheden dat op initiatief van de beeldend kunstenaar arnold schalks is ontstaan. _'kleinschaligheid' en 'gastvrijheid' zijn de parolen van ocw. _doelstelling van ocw is het scheppen van voorwaarden voor het ontstaan van dwarsverbanden door gecombineerde presentaties van beeldende kunst, dans, muziek, literatuur, theater en cinéma, waarbij de elementen onderwijs, cultuur en wetenschap op prikkelende wijze met elkaar verweven worden. _het experiment krijgt daarbij ruim baan. _de toegang voor de ocw avonden is gratis. _bezoekers beslissen individueel wat de avond waard is geweest en bepalen achteraf de hoogte van hun financiële bijdrage. _de receptie wordt na een bescheiden aftrekpost voor elektra overhandigd aan de kunstenaar. _wees daarom gul met je bijdrage.

_ocw/podium voor kleinschaligheden, osseweistraat 35, lokaal 11, 3023 db rotterdam

<http://www.podiumocw.nl>